

SUBURBANIZACE VÍDNĚ - PŘÍČINY A NÁSLEDKY

Stavební a demografický vývoj rakouského hlavního města Vídně a jeho zázemí má charakter celoplošné suburbanizace prostoru pojímaného jako Velká Vídeň (Grossraum Wien). Suburbanizační proces začal záhy po válce v souvislosti s nápravami válečných škod, kdy bylo možno nově projektovat výstavbu Vídně i jejího okolí. Poválečná ekonomická prosperita vedla k expanzi průmyslu, obchodní sítě, ale také k rozvoji bytové výstavby a budování infrastruktury včetně rekreačního průmyslu. Týkalo se to především území jižně od centra hlavního města, což mělo vedle řady pozitivních důsledků také řadu důsledků negativních, které ve svém spojení převažují. Týká se to především zvýšení motorizace nad únosnou míru, masových přesunů zboží i obyvatelstva v denním provozu, dramatický vzrůst nároků na pozemky včetně cenových dopadů a hlavně proměny dosud zdravé kulturní krajiny na sídliště. Vzrostla také polarizace mezi bydlištěm obyvatelstva a jejich pracovišti, řešená zvýšením mechanického pohybu prostřednictvím hlavně individuální dopravy na úkor dopravy hromadné se zápornými ekologickými důsledky. Tato situace se začíná považovat za zcela neúnosnou a začínají se hledat řešení.

Návrh na výzkum problému a jeho řešení vypracovala významná pracovnice Institutu pro městský a regionální výzkum Rakouské akademie věd **Dr. Vera Mayerová** a předložila ho výzkumnému pracovišti Rakouské národní banky¹⁾.

Autorka vychází ze zjištění formulovaných na základě postojů veřejnosti k současné situaci ve velkovídeňském prostoru a konstatuje, že tato situace vzniklá postupující suburbanizací stále většího prostoru kolem Vídně vede ve stále větší míře k rozrušení tradičních maloměstských a venkovských sídelních struktur, na nichž si rakouské obyvatelstvo tak zakládá. Obyvatelé příměstských obcí se obávají, že pracovní dojíždka stále poroste pro nedostatek místních pracovních příležitostí a že město bude stále více pohlcovat nejen půdu, ale také vyhánět obyvatelstvo z důvodu růstu životních nákladů ve vesnicích rostoucích při stále větší expanzi města a jeho movitějších obyvatel směrem na venkov. Dosavadní vztahy mezi městem a jeho zázemím, vztahy mezi obyvateli Vídně a obyvateli jejího zázemí se mění a zhoršují se v důsledku nevyváženosti příjmů a výdajů v důsledku měnící se so-

ciální situace v obou oblastech. Vzniká prostě nová sídelní, stavební, bytová a sociální struktura obou území, která by měla být nově definována a upravena.

Autorka se po tomto zjištění věnuje především změnám v bydlení, které se jí zdají v mezilidských vztazích jako nejpodstatnější. Problematiku důsledků suburbanizace vidí jako nejdůležitější faktor procesu uvedených sociálních proměn velkovídeňského prostoru. Poukazuje na jeho stránku ideologickou, politickou, administrativní, ekonomickou, sociální, společenskou, právní, civilizační a kulturní, které procházejí plynulými, ale také přetřžitými proměnami. Tato komplexnost problému vyžaduje jeho studium, analýzu a vypracování návrhů na řešení.

Za nejdůležitější považuje **V. Mayerová** tyto problémy:

1. Zjistit, které jsou nejdůležitější charakteristiky současného suburbanizovaného prostoru z hlediska prostoru, z hlediska výstavby, z hlediska socioekonomického a kulturního. K jakým změnám u nich došlo během suburbanizačního procesu? Do jaké míry měly tyto změny vliv na ztrátu dosavadní identity krajiny, bydlení a obyvatelstva?
2. Jakou novou kvalitu získaly během suburbanizace posledních desetiletí sídelní, stavební a bytové struktury včetně dopadů na obyvatelstvo ve vztahu k tradičním strukturám?
3. Jaký lze očekávat další vývoj uvedených struktur při pokračování suburbanizačního procesu? Jaké změny lze očekávat při pokračujícím novém způsobu bydlení a při změnách životního stylu obyvatelstva a jaké lze očekávat rysy nové identity?

Uvedené procesy, resp. jejich pokračování, vycházející z procesu další suburbanizace vždy nových území ve vídeňském prostoru, mají podle V. Mayerové nesporně i důsledky na esteticko-emocionální hladině, které moderní urbanistický výzkum nesmí zanedbávat a nezanedbává. Na sociálně-psychologické úrovni spočívají i představy obyvatelstva, které se vždy nemusí ztotožňovat s představami představitelů veřejnoprávních orgánů či jiných reprezentantů organizací. Autorka vidí nebezpečí v polarizaci a konfrontaci představ obyvatelů („residential demands“) a představ ekonomických („business demands“), které povedou ke konfliktům ve společnosti.

Vycházejíc z uvedeného zjištění se ptá: Lze sladit nutný ekonomický vývoj průmyslových a obchodních předměstí s vývojem a rozvojem bydlení v týchž oblastech? Lze dospět k souladu obou společenských procesů v návaznosti na dosavadní tradiční a identifikační postoje a struktury? Stačí k tomu dosavadní instrumentaria jako prostorové plánování, zastavovací plány, aktivity obnovy měst a obcí, aby byl zachován dosavadní kulturní ráz vídeňského prostoru (kraj vína, kraj termálních míst, Vídeňský les, Vídeňská planina), jeho vysoká ekologická hodnota zajišťující vysoký standard kvality života? Jakých podnětů je třeba, aby se tak stalo a to nejen k zachování stále zdůrazňované identity prostoru, ale případně k jeho zlepšení? Soubor těchto průvodních jevů a procesů by měl být zkoumán v jejich vývoji od roku 1945 do současnosti. Jen tak lze podle autorky získat výchozí závěry k návrhům na řešení problematiky v příštím století. Na těchto základech je pak formulován projekt výzkumu, jehož dílčí problémy byly řešeny desítkami autorů v minulosti a jejichž výsledky možno využít i pro návrh nového výzkumu v této oblasti.

Autorka předpokládá při řešení problému i spolupráci odborníků ze sousedních zemí s výslovným uvedením České republiky, Slovenska a Maďarska, a to zejména při řešení přeshraniční problematiky, která je s úkolem spojena. Míni se tím zapojení Vídně jako ústředního místa ve středoevropském prostoru, kde lze předpokládat preference dvou fenoménů, totiž zachování a zvelebení kulturní krajiny a zvýšení kvality bydlení obyvatelstva do celého širšího středoevropského prostoru. Výsledkem („Output“) projektu by měl být soubor vědeckých a odborných příspěvků pro jednotlivá masmédia včetně fotodokumentace prezentované na putovní fotovystavě. Je to výzva k neformální mezinárodní spolupráci, odvíjející se sice od užšího tématu velkovídeňského prostoru, ale logicky rozšířeného na analogický problém zemí střední Evropy.

Alois Andrlé

¹⁾ Mayer, V.: *Suburbanisierungsprozesse und die Überprägung traditioneller Kulturlandschaften im Grossraum Wien am Beispiel des Wohnwesens. Wien 2000. Institut für Stadt- und Regionalforschung der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.*